

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

2026-YIL
IYUN/6-SON, II-QISM

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, iyun.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golischeva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukirimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

METAVERS TURIZMI: VIRTUAL DUNYODAGI SAYOHATNING IQTISODIY, HUQUQIY VA IJTIMOIIY NATIJALARI	12
Urazov Jamshidjon Sa'dullayevich	
Eshimova Sevinch Baxtiyor qizi	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA SUN'YI INTELLEKT VA PLATFORMA EKOTIZIMLARINING KORXONA INNOVATSIYALARIDAGI O'RNI	16
Izzatullayeva Madinabonu Yolqin qizi	
METHODOLOGY FOR ASSESSING THE ECONOMIC DAMAGE OF ECOLOGICAL HAZARDS IN URBAN AREAS: CONCEPTUAL SHORTCOMINGS OF NON-MARKET VALUATION METHODS AND THE INTEGRAL DAMAGE FUNCTION APPROACH	20
Abbos Saydullaev	
Iqboloy Choriyorova	
O'ZBEKISTONDA EKOLOGIK BARQARORLIKNI TA'MINLASHDA RAQAMLI IQTISODIYOT IMKONIYATLARI	31
Ibragimova Rayxon Tojibayevna	
OZIQ-OVQAT SANOATIDA "ZAYLANMA IQTISODIYOT (CIRCULAR ECONOMY)" MODELINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	36
Elnoraxon Muminova Abdulkarimovna	
Sarvinov Mamatojievna Dilshodjon qizi	
TRANSPORT KORIDORLARINI BOSHQARISHDA LOGISTIKA MENEJMENTINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	42
Umarova Dilfuza Raxmatulla qizi	
ОЦЕНКА ТЕКУЩЕГО СОСТОЯНИЯ И ПЕРСПЕКТИВ ЦИФРОВИЗАЦИИ МИСЕ-СЕКТОРА В УЗБЕКИСТАНЕ	47
Narzulayeva Fariza Akmalayevna	
ECONOMETRIC MODELING OF THE DYNAMICS OF RETAIL TRADE TURNOVER UNDER THE INFLUENCE OF REAL HOUSEHOLD INCOME USING A LOGARITHMIC FUNCTION	53
Gaybullayev Sarvar Uktam ugli	
MILLIY IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB ETISHNING MAZMUN-MOHİYATI VA NAZARIY ASOSLARI	59
Mizamova Umida Jamoliddin qizi	
SPORT TAKOMILLASHUVI BOSQICHIDAGI FUTBOLCHILARNING MUSOBAQA FAOLIYATIDA INNOVATSION VOSITALARNING O'RNI	64
Mamatrayimov Anvar Chorsanbiyevich	
MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARGA CHET TILINI VIZUAL MATERIALLAR VOSITASIDA O'RGATISHNI TAKOMILLASHTIRISH	72
Olimova Shahlo Bahodir qizi	
Inomova Mahliyo Yusuf qizi	
TIJORAT BANKLARIDA ICHKI VA TASHQI AUDITNING NAZARIY ASOSLARI	76
Toshimov Azizbek Hakimovich	
Quvondiqov Shohboz Normamat o'g'li	
XUSUSIYLASHTIRISH JARAYONLARINING IQTISODIY SAMARADORLIKKA TA'SIRI	81
Musurmonqulov Muhammad Ural o'g'li	
TEMIR YO'L ISHLAB CHIQRISH KORXONALARINI RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIY MEKANIZMI	86
Baymatov Atxam Axmadaliyevich	

MENEJMENT NAZARIYASINING SHAKLLANISHI VA BOSHQARUV SAMARADORLIGINI TA'MINLASHDAGI ROLI.....	92
Saidova Xilolaxon Rashidjon qizi	
OPPORTUNITIES FOR USING MARKETING STRATEGIES TO ENSURE THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF HOTEL ENTERPRISES IN UZBEKISTAN	97
Sardor Kuvandikov	
ЭФФЕКТИВНОСТЬ СОЦИАЛЬНЫХ ПРОГРАММ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ	106
Абдуллаева Зульфия Иззатовна	
NAMANGAN VILOYATINING HUDUDIYIQTISODIY TUZILMASI VA SHAHARLAR TIZIMINING SHAKLLANISH XUSUSIYATLARI.....	113
Ahmadjanov Ilyosbek Ilhomjon o'g'li	
JISMONIY SHAXSLAR DAROMADLARINI SOLIQQA TORTISH MEKANIZMI VA XALQARO Tajribalar qiyosiy tahlili	117
G'afforov Kamronbek	
"O'ZBEKISTON TEMIR YO'LLARI" AJNING SINGulyar VA BARQARORLIK KO'RSATKICHLARI TAHLILI	123
Bobojonova Zarnigor Shokirovna	
MINTAQAVIY IQTISODIY JARAYONLARNI BAHOLASHDA DSGE MODELINING QASHQADARYO SHAROITIGA MOSLASHTIRILGAN TAHLILiy KOMPOnentLARI.....	132
Muxitdinov Xudayar Suyunovich	
Quvatova Gulzoda Faxriddin qizi	
O'ZBEKISTONDA TIBBIY TURIZM VA TIBBIY XIZMATLAR TIZIMINING MAZMUNI	137
Ergasheva Iroda Ibrohim qizi	
FOYDA SOLIG'INING BANKLAR MOLiyaviy HOLATIGA TA'SIRINI BAHOLASH	141
Maxmudov Omon To'xtayevich	
RAQAMLI INFRATUZILMA TUSHUNCHASI, TARKIBI VA IQTISODIY MAZMUNI.....	147
Pardayev Orifjon Charshamiyevich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARI FAOLIYATINI MOLiyalashtirishda XORIJIY DAVLATLAR Tajribalaridan FOYDALANISH ISTIQBOLLARI.....	152
Omonova Zarina Xudoymurodovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA BUXGALTERIYA HISOBINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI (Shartli "suv ta'minot servis" AJ misolida).....	160
Doniyorova M.	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK KORXONALARI RIVOJLANISHINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH.....	164
Komilova Shaxnoza Komiljon qizi	
SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA INSON RESURLARINI BOSHQARISHDA XODIMNING QIYMAT YARATISH DARAJASINI BAHOLASHNING INTEGRALLASHGAN MODEL (EVCI)	169
Xaydarova Malika Shokirjon qizi	
ГОСУДАРСТВЕННАЯ ЭКОЛОГИЧЕСКАЯ ПОЛИТИКА УЗБЕКИСТАНА И МЕХАНИЗМ ЕЁ РЕАЛИЗАЦИИ	174
Нодира Илхамовна Саидахмедова	
Жамолиддин Ярашевич Нуриллаев	
THE RELATIONSHIP BETWEEN FRUGALITY AND INNOVATION: A THEORETICAL AND METHODOLOGICAL PERSPECTIVES.....	181
Allaberganov Zakir Gaibovich	
Alimova Guzal Abdukhakimovna	
BARQAROR RIVOJLANISH SHAROITIDA TARMOQLARARO INTEGRATSIYANING INSTITUTSIONAL MODEL.....	188
Muftaydinov Mansur Kiyomidinovich	

AHOLINI IJTIMOYIY HIMOYALASH TIZIMINI BOSHQARISHNING KONSEPTUAL ASOSLARI.....	196
Xamroyev Anvar Ashurovich	
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARINI QAYTI ISHLAYDIGAN BIZNES	
SUBYEKTLARIDA MEHNAT UNUMDORLIGINI OSHIRISH	202
Ismaylov Kuatbay Sarsenbayevich	
IQTISODIYOT TARMOQLARINI QO'LLAB-QUVVATLASHDA FISKAL	
INSTRUMENTLARNING NAZARIY-IQTISODIY ASOSLARI	206
Mardonov Kamoliddin Karamiddinovich	
QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARIDA ISHLAB CHIQUARISH	
XARAJATLARI VA ULARNI BOSHQARISH	212
Hamroyeva Feruza Azizjon qizi	
BARQAROR RIVOJLANISHNI TA'MINLASHDA TARMOQLARARO INTEGRATSIYANING	
INSTITUTIONAL MODELINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	217
Muftaydinov Mansur Kiyomidinovich	
RISKLARNI BOSHQARISH TIZIMINING IQTISODIY MAZMUNI VA ZAMONAVIY YONDASHUVLARI.....	226
Sirojev Nurbek G'ulomiddin o'g'li	
EKOLOGIK GLOBALLASHUV SHAROITIDA SOG'LOM TURMUSH TARZINI	
TAKOMILLASHTIRISH ZARURATI.....	231
Nurmatov Samandar G'ayratovich	
TURIZM INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISHDA TO'G'RIDAN-TO'G'RI XORIJIY	
INVESTITSİYALAR (FDI)NING ROLI VA UNI RAG'BATLANTIRISH OMILLARI	238
Bau Long	
ПРОМЫШЛЕННЫЙ КОМПЛЕКС РЕГИОНА КАК ОБЪЕКТ ОБЕСПЕЧЕНИЯ	
ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ	244
Aхрарова Шодияхон Жаъфархон кизи	
PUL OQIMLARI AUDITINI TAKOMILLASHTIRISHNING KOMPLEKS USLUBIYATI	247
Djurayev Davlat Djonibekovich	
TIJORAT BANKLARIDA KREDITLASH JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISH	
VA MOLIYALASHTIRISHNING ZAMONAVIY AMALIYOTDAGI HOLATI TAHLILI	250
Raxmanova Laylo Baxodirovna	
SOLIQ QARZDORLIGINI HISOBLASH VA UNDIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI	
IQTISODIY SUBYEKTLAR MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASH	256
Payziyev Hamid Orziqulovich	
PUL-KREDIT SIYOSATI INSTRUMENTLARIDAN FOYDALANISH	
AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH	260
A.A. Ismailov	
O'ZBEKISTONDA ELEKTRON TO'LOV TIZIMLARINING RIVOJLANISHI VA ULARNING	
ISTE'MOLCHILAR XULQ-ATVORIGA TA'SIRI	266
Elmurodov Shohzod Shavkatovich	
DAVLATNING BUDJET SIYOSATI — MILLIY IQTISODIYOTNI TARTIBGA	
SOLISHNING ASOSIY INSTRUMENTI SIFATIDA.....	272
A.A. Ismailov	
ETNOGRAFIK RESURLARDAN FOYDALANISHNING STRATEGIK BOSHQARUV	
TAMOYILLARI ASOSIDA TURIZM SAMARADORLIGINI OSHIRISH	278
Axmedov Ikrom Akramovich	
O'ZBEKISTON TASHKILOTLARIDA UCHRAYDIGAN BOSHQARUV MUAMMOLARI	
VA ULARNI BARTARAF ETISH STRATEGIYALARI	285
Abiyev Jahongir Ne'matovich	
XIZMATLAR SOHASIDA INNOVATSION FAOLIYATNING NAZARIY	
MODELI VA ILMIY YONDASHUVLARI.....	290
Abikayumov Bekzod Turdiniyozovich	

O'ZBEKISTONDA KIMYO SANOATI KORXONALARINING RAQAMLI SALOHİYATINI BAHOLASH: RSI INDEKSI ASOSIDA ILMIY TAHLIL.....	294
Odinayev Nuriddin Ramozon o'g'li	
O'ZBEKISTONDA ISLOMIY QIMMATLI QOG'OZLARNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	300
Hakimov Ikrom Izzatillo o'g'li	
QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARIDA QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'I BO'YICHA STRATEGIK ISLOHOTLARNING AHAMIYATI.....	305
Amanov Akram Mirzayevich	
FOND BOZORI INSTRUMENTLARI ORQALI INVESTITSION FAOLIYATNI MOLIYALASHTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI.....	310
Vasiyev Alisher Samiyevich	
O'ZBEKISTONDA MAHSULOT SIFATINI BOSHQARISH JARAYONINI DAVLAT TOMONIDAN TARTIBGA SOLISHNING INSTITUTSIONAL ASOSLARI TAHLILI.....	316
Atakulov Askad Raimkulovich	
KORPORATIV BOSHQARUVDA LEADERSHIP 4.0 KONSEPSIYASINI JORIY ETISHNING NAZARIY VA AMALIY JIHATLARI.....	322
Ashurov Furkatjon Shuxratovich	
ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ВНЕДРЕНИЯ «ЗЕЛЕННЫХ» ТЕХНОЛОГИЙ В ЖИЛИЩНОМ СЕКТОРЕ УЗБЕКИСТАНА.....	326
Тожиева Дильфуза Бобомуратовна	
SAVDO KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA IJTIMOYIY TARMOQLAR MARKETINGIDAN FOYDALANISH YO'LLARI.....	334
Baltabayev Hurrambek To'liqinovich	
METAVERS TURIZMI: VIRTUAL DUNYODAGI SAYOHATNING IQTISODIY, HUQUQIY VA IJTIMOYIY NATIJALARI.....	341
Urazov Jamshidjon Sa'dullayevich	
Eshimova Sevinch Baxtiyor qizi	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI IQTISODIYOTIDA SANOAT TARMOG'INING ROLINI STATISTIK O'RGANISH.....	354
To'rayeva Zilola Turg'unovna	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA DAVRIDA BANKLAR: BIZNES TAHLILI VA STRATEGIK USTUNLIK MEXANIZMLARI.....	361
Shanasirova Nodira Abdullayevna	
Ibragimova Iroda Rashid qizi	
To'lovov Erkinjon To'liqin o'g'li	
QQS, FOYDA VA DAROMAD SOLIG'I STAVKALARINING BARQARORLIGI.....	367
Aripova Aziza Alisherovna	
YER VA SUV RESURLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR.....	372
Xudoyberdiyev Diyorbek Norqobil o'g'li	
O'ZBEKISTONDA RAQAMLI SIRKULAR IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING INTEGRASION MODEL VA BAHOLASH INDIKATORLARI.....	378
Yuldashev Shuxrat Ganiyevich	
O'ZBEKISTON KICHIK VA O'RTA KORXONALARI ORASIDA EKO-MARKETING TO'SIQLARI.....	383
Gulsara Ostonaqulova	
Erkinova Shoxista Bekzod qizi	
YAXSHI KORPORATIV BOSHQARUVNING NAZARIY ASOSLARI.....	394
Urinov Bobur Nasillovich	
O'ZBEKISTONDA TUROPERATORLIK FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA XORIJ TAJRIBALARIDAN FOYDALANISH YO'LLARI.....	399
Qutlimurotov Fayzullo Sa'dulayevich	

VILOYAT SANOAT KORXONALARINING INNOVATSION RIVOJLANISHINI KO'P OMILLI EMPIRIK MODELLAR ASOSIDA TAHLIL QILISH VA PROGNOZLASH (Qashqadaryo viloyati misolida)	406
Avazova Nafisa Namazovna O'ZBEKISTONDA SERVIS IQTISODIYOTI: XIZMAT KO'RSATISH SIFATINI BOSHQARISHNING ZAMONAVIY USULLARI VA TENDENSIYALARI	410
Sattarova Nargiz Toxirovna HUDUDIIY RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISHDA GASTRONOMIK TURIZMNING AHAMIYATI.....	414
Nurullayeva Malika Samadjon qizi ГЕОГРАФИЧЕСКИЕ УКАЗАНИЯ КАК МАРКЕТИНГОВАЯ СТРАТЕГИЯ ПРОДВИЖЕНИЯ ТУРИСТСКИХ ДЕСТИНАЦИЙ (НА ПРИМЕРЕ «ЗАГАРА-НОН»)	420
Сапарбаева Мавлюда Толыбаевна AKSIYADORLIK JAMIYATLARI MOLIVASINI SAMARALI TASHKIL ETISH VA INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISH	427
Kurashev Sobir Saidmurod o'g'li GENERATIV SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA ELEKTRON SAVDO XIZMATLARI IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARI.....	433
Shavqiyev Erkin Danayeva Zulhumor Abdusodiq qizi РАЗВИТИЕ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ УЗБЕКИСТАНА В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ: СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ.....	439
Абдурахимова Дилора Каримовна QURILISH MATERIALLARI ISHLAB CHIQARUVCHI KORXONALARDA MARKETING FAOLIYATINI BOSHQARISHDA BRENDING TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI.....	446
Uzakova Umida Ruziyevna SOLIQ YUKINING IQTISODIY MOHIYATI, UNI BAHOLASH VA OPTIMALLASHTIRISH MASALALARI	452
Jasmina Baxtiyorova AKSIYADORLIK JAMIYATLARI KORPORATIV BOSHQARUV TIZIMIDA ESG TAMOYILLARINING KONSEPTUAL ASOSLARI	458
Xabibullayev Dadajon Ro'ziboyevich YASHIL TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA KORXONALARNING INNOVATSION FAOLIYATINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI CHEKLOVCHI OMILLAR.....	465
Yuldasheva Nazokat Muzaffar qizi O'ZBEKISTONDA RAQAMLI BANK XIZMATLARINI TAKOMILLASHTIRISHDA XORIJ TAJRIBASINING AHAMIYATI	470
Umurzoqova Adiba Ochilovna EKOLOGIK HISOBOTNI RIVOJLANTIRISH ASOSLARI VA SWOT TAHLILI.....	476
Turdiyeva Gulayda Omirbayevna Jiyenbayeva Aysanem Orazbayevna MOLIYAVIY NAZORATNI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH.....	482
Turg'unov Bahtiyor Nuriddinovich MOLIYAVIY NATIJALAR TO'G'RISIDAGI HISOBOTNI TUZISH, TAQDIM QILISH VA AUDITINI O'TKAZISH TARTIBLARI	487
Boronov Bobur Farxodovich Boybolsinov Otabek Shermuhammad o'g'li Erkinov Xurshid Erkin o'g'li	

INSTITUTIONAL MODEL FOR ENSURING TRANSPARENCY AND ACCOUNTABILITY OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE ALGORITHMS IN ELECTRONIC COMMERCE.....	492
Ulugmurodov Farxod Faxriddinovich Danayeva Zulhumor Abdusodiq kizi	
CREATING A MODERN LIBRARY USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE.....	498
Daminova Barno Esanovna Dilshodova Nuriya Dilshod qizi Normurodova Durdona Normumin qizi	
ЭЛЕКТРОННАЯ КОММЕРЦИЯ И МАРКЕТПЛЕЙСЫ: НОВЫЕ МОДЕЛИ РАЗВИТИЯ МАЛОГО БИЗНЕСА В УЗБЕКИСТАНЕ	504
Ли Д.Э.	
HUDUDLARDA SOLIQ BAZASINI KENGAYTIRISH VA MAHALLIY BUDJETLARNI SHAKLLANTIRISH MEKANIZMLARI.....	508
Choriyev Xolbek Shoniyoizovich	

HUDUDLARDA SOLIQ BAZASINI KENGAYTIRISH VA MAHALLIY BUDJETLARNI SHAKLLANTIRISH MEXANIZMLARI

Choriyev Xolbek Shoniyozovich
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya. Hududlarda soliq bazasini kengaytirish hamda mahalliy budjetlarni shakllantirish mexanizmlarini takomillashtirish masalalari ilmiy-tahliliy jihatdan yoritilgan. Tadqiqot doirasida so'nggi yillarda respublikada hududiy moliyaviy barqarorlikni ta'minlash, mahalliy vakillik va ijro etuvchi hokimiyat organlarining moliyaviy vakolatlarini kengaytirish hamda mahalliy budjetlarning o'zini o'zi moliyalashtirish imkoniyatlarini oshirishga qaratilgan islohotlar tahlil qilingan. Shuningdek, 2022–2026-yillardagi statistik ko'rsatkichlar asosida investitsiyalar oqimi, soliq bazasining kengayishi va tadbirkorlik faolligi o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik aniqlangan. Tadqiqot natijalari asosida mahalliy budjetlar daromadlarini oshirish, soliq ma'murchiligini raqamlashtirish hamda dotatsiyaga qaramlikni kamaytirishga qaratilgan ilmiy-amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: mahalliy budjet, soliq bazasi, hududiy investitsiyalar, dotatsiya, iqtisodiy o'sish, kichik sanoat zonalari, moliyaviy barqarorlik, soliq ma'murchiligi.

Аннотация. Рассмотрены вопросы расширения налоговой базы в регионах и совершенствования механизмов формирования местных бюджетов. В рамках исследования проанализированы проводимые в последние годы в республике реформы, направленные на обеспечение финансовой устойчивости регионов, расширение финансовых полномочий местных представительных и исполнительных органов власти, а также повышение возможностей самофинансирования местных бюджетов. На основе статистических показателей за 2022–2026 годы выявлена взаимосвязь между притоком инвестиций, расширением налоговой базы и предпринимательской активностью. По результатам исследования разработаны научно-практические предложения и рекомендации, направленные на увеличение доходов местных бюджетов, цифровизацию налогового администрирования и снижение зависимости от дотаций.

Ключевые слова: местный бюджет, налоговая база, региональные инвестиции, дотация, экономический рост, малые промышленные зоны, финансовая устойчивость, налоговое администрирование.

Abstract. The issues of expanding the regional tax base and improving mechanisms for the formation of local budgets are examined from a scientific and analytical perspective. The study analyzes recent reforms implemented in the republic to ensure regional financial stability, expand the financial powers of local representative and executive authorities, and enhance the self-financing capacity of local budgets. Based on statistical indicators for 2022–2026, the relationship between investment inflows, tax base expansion, and entrepreneurial activity is identified. The findings provide a basis for developing scientific and practical proposals and recommendations aimed at increasing local budget revenues, digitalizing tax administration, and reducing dependence on subsidies.

Keywords: local budget, tax base, regional investment, subsidy, economic growth, small industrial zones, financial stability, tax administration.

KIRISH

Bugungi kunda jahon iqtisodiyotidagi globallashuv jarayonlari, raqobat muhitining keskinlashuvi hamda bozor munosabatlarining chuqurlashuvi har bir mamlakat oldiga hududlarni mutanosib rivojlantirish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashdek muhim vazifalarni qo'ymoqda. O'zbekistonda ham so'nggi yillarda davlat boshqaruvi va hududiy siyosatni takomillashtirish, ayniqsa, joylardagi ijro hokimiyati organlarining mustaqilligini oshirishga qaratilgan tub islohotlar izchil amalga oshirilmoqda. Bu borada mahalliy budjetlarning moliyaviy asoslarini mustahkamlash, ularning o'zini o'zi moliyaviy jihatdan ta'minlash imkoniyatlarini kengaytirish davlat siyosatining eng ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi.

Ma'lumki, har qanday hududning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyoti uning budjeti qanchalik mustahkam va daromad manbalari barqaror ekanligi bilan belgilanadi. Ilgari mahalliy budjetlar, asosan, yuqori turuvchi budjetlardan ajratiladigan dotatsiyalarga bog'liq bo'lib, bu hududiy rahbarlarning moliyaviy tashabbuskorligi va iqtisodiy erkinligini kengaytirish zaruratini yuzaga keltirgan edi. Amalga oshirilgan islohotlar natijasida hududiy budjetlarga soliq tushumlarini undirish va ularni taqsimlashda keng vakolatlar berildi, ortiqcha tushumlarni o'sha hududning o'zida qoldirish amaliyoti joriy etildi. Shu bilan birga, mahalliy budjetlarning daromad bazasini yanada kengaytirish va ularning moliyaviy mustaqilligini oshirish uchun ichki zaxiralarni ishga solish, xususan, hududlarga to'g'ridan-to'g'ri xorijiy va mahalliy investitsiyalarni keng jalb etish hamda soliq ma'murchiligini takomillashtirish eng dolzarb masalalardan biri bo'lib qolmoqda.

Investitsiyalar va samarali soliq mexanizmlari har qanday hudud iqtisodiyotining harakatlantiruvchi kuchi, yangi ish o'rinlarini yaratish, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va, eng asosiysi, soliq bazasini kengaytirishning asosiy omilidir. Hududga yo'naltirilgan har bir investitsiya loyihasi nafaqat yirik ishlab chiqarish quvvatlarini ishga tushiradi, balki xizmat ko'rsatish sohasi, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarining rivojlanishiga ham turtki beradi. Bu esa, o'z navbatida, jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i, foyda solig'i, mol-mulk va yer soliqlari kabi mahalliy budjet daromadlarining barqaror o'sishini ta'minlaydi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Mahalliy budjetlarning moliyaviy bazasini mustahkamlash, ularning daromad manbalarini diversifikatsiya qilish hamda soliq bazasini kengaytirish masalalari mamlakatimiz va xorijiy iqtisodchi olimlarning ilmiy tadqiqotlarida keng yoritib berilgan. Mazkur yo'nalishdagi nazariy va amaliy yondashuvlarni o'rganish mavzuning dolzarbligini ochib berishga xizmat qiladi.

Jumladan, xorijiy olimlardan R. Masgrave va A. Musgrave o'zlarining "Davlat moliya tizimi nazariya va amaliyotda" nomli ilmiy ishlarida budjet federalizmi va hududiy moliyaviy barqarorlikning nazariy asoslarini tahlil qilib, mahalliy budjetlarning mustaqilligi hududiy iqtisodiy faollik va soliq bazasining kengligiga bevosita bog'liqligini ta'kidlab o'tganlar. O'. Samsonov, J. Stiglitz kabi tadqiqotchilar esa davlat investitsiyalari va xususiy kapital oqimining hududiy infratuzilmani rivojlantirish hamda mahalliy budjet daromadlarini oshirishdagi multiplikativ ta'sirini ilmiy jihatdan asoslab berganlar.

Mamlakatimiz iqtisodchi olimlaridan M. Pardayev, A. Vahobov, T. Malikov, N. Jumayev hamda B. Berkinovning ilmiy ishlarida O'zbekistonda budjetlararo munosabatlarni takomillashtirish, mahalliy budjetlarning daromad bazasini kengaytirish va hududiy moliyaviy resurslarni boshqarish mexanizmlari chuqur tadqiq etilgan. Jumladan, A. Vahobov va T. Malikovning asarlarida mahalliy budjetlarni shakllantirishda soliq va soliqqa tortish mexanizmlarining hududlar iqtisodiyoti rivojiga ta'siri atroflicha yoritilgan.

Shuningdek, so'nggi yillarda iqtisodchi olimlar tomonidan hududiy investitsiyalarni jalb etishning institutsional asoslari, kichik sanoat zonolari va erkin iqtisodiy zonalarining mahalliy budjetlarga soliq tushumlarini ta'minlashdagi hissasi bo'yicha ko'plab ilmiy maqolalar va amaliy tavsiyalar chop etilgan. Mavjud ilmiy adabiyotlar tahlili hududiy soliq bazasini kengaytirish mexanizmlarini raqamli iqtisodiyot talablaridan kelib chiqib yanada takomillashtirish masalalarini izchil tadqiq etish va bu boradagi ilmiy yondashuvlarni yanada rivojlantirish muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur ilmiy-tahliliy maqolani tayyorlash jarayonida hududlarda soliq bazasini kengaytirish va mahalliy budjetlarni shakllantirish mexanizmlarini chuqur o'rganish maqsadida zamonaviy ilmiy tadqiqot usullaridan foydalanildi. Tadqiqotning metodologik asosi sifatida tizimli yondashuv, qiyosiy tahlil, mantiqiy umumlashtirish, statistik guruhlash hamda iqtisodiy-matematik modellash usullari tanlandi.

Tadqiqot jarayonida qo'llanilgan asosiy usullar va ularning mazmuni quyidagilardan iborat:

- **Tizimli va qiyosiy tahlil usuli:** hududiy investitsiyalar oqimi, soliq tushumlari dinamikasi hamda mahalliy budjetlar daromadlarining o'zgarish tendensiyalari o'zaro bog'liqlikda tizimli ravishda qiyosiy tahlil qilindi.

- **Statistik va dinamik tahlil usuli:** O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi, Milliy statistika qo'mitasining rasmiy statistik ma'lumotlari hamda yillik hisobotlari tahlil qilindi.

- **Mantiqiy umumlashtirish va ekspert baholash usuli:** hududiy budjetlarning moliyaviy mustaqilligini oshirish va soliq bazasini kengaytirish bo'yicha mavjud imkoniyatlar o'rganilib, ilmiy-amaliy xulosalar ishlab chiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Mamlakatimizda hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy jihatdan jadal rivojlantirish, ularning moliyaviy jihatdan o'zini o'zi ta'minlash darajasini oshirish hamda mahalliy budjetlarning daromad bazasini kengaytirishda soliq mexanizmlarini takomillashtirish hal qiluvchi omil hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasining so'nggi yillardagi statistik ma'lumotlari va hududiy moliyaviy ko'rsatkichlar tahlili shuni ko'rsatadiki, hududlarga yo'naltirilayotgan investitsiyalar hajmining ortishi mahalliy budjetlarning daromadlar qismida sezilarli ijobiy o'zgarishlarni yuzaga keltirmoqda.

1-jadval

Hududiy investitsiyalar va mahalliy byudjetlar ko'rsatkichlari¹ (2022–2026-yillar dinamikasi)

Yillar	Hududlarga o'zlashtirilgan jami investitsiyalar hajmi (trln so'm)	Mahalliy budjetlarning o'z daromadlari hajmi (trln so'm)	Yangi tashkil etilgan tadbirkorlik subyektlari soni (ming dona)	Dotatsiyada turgan tuman va shaharlar soni (dona)
2022	120,4	45,6	85,2	45
2023	155,8	58,3	92,4	38
2024	190,5	74,1	105,6	30
2025	235,2	92,8	118,3	22
2026*	280,0	115,5	130,0	15

Jadval ma'lumotlaridan ko'rinib turibdiki, hududlarga jalb etilgan jami investitsiyalar hajmi 2022-yildagi 120,4 trillion so'mdan 2026-yilga kelib 280,0 trillion so'mga yetgan. Ya'ni, so'nggi besh yil ichida hududiy investitsiyalar hajmi qariyb 2,3 barobarga oshgan. Bu o'sish bevosita hududlarda infratuzilmaning yaxshilanishi, xorijiy kapitalning kirib kelishi va davlat-xususiy sheriklik loyihalarining jadal amalga oshirilishi bilan izohlanadi.

Investitsiyalar oqimining ko'payishi mahalliy budjetlarning daromad qismiga to'g'ridan-to'g'ri va ijobiy ta'sir ko'rsatgan. 2022-yilda mahalliy budjetlarning o'z daromadlari 45,6 trillion so'mni tashkil etgan bo'lsa, 2026-yilda ushbu ko'rsatkich 115,5 trillion so'mga yetgan, ya'ni 2,5 barobar o'sish kuzatilgan. Daromadlarning bunday yuqori sur'atlarda o'sishi, asosan, yangi ishlab chiqarish quvvatlarining ishga tushishi natijasida mol-mulk va yer soliqlari, shuningdek, jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i (JShDS) bazasining kengayishi hisobiga ta'minlangan.

Hududlardagi qulay investitsion muhit yangi biznes subyektlari sonining izchil ko'payishiga olib kelgan. 2022-yilda ro'yxatdan o'tgan yangi tadbirkorlik subyektlari soni 85,2 ming donani tashkil etgan bo'lsa, bu ko'rsatkich 2026-yilga kelib 130 ming donaga yetgan. Har bir yangi tadbirkorlik subyekti mahalliy budjet uchun potensial soliq to'lovchi bo'lib, ular hududiy moliya tizimining barqarorligini ta'minlovchi tayanchga aylangan. Raqamlar shuni tasdiqlaydiki, 2022-yilda respublika bo'yicha moliyaviy jihatdan qo'llab-quvvatlanayotgan tuman va shaharlar soni 45 tani tashkil etgan bo'lsa, maqsadli investitsiyalar va mahalliy budjetlarga berilgan moliyaviy erkinliklar natijasida 2026-yilga kelib ularning soni 15 tagacha qisqargan. Bu esa har yili o'rtacha 6–8 ta tuman o'zini o'zi to'liq moliyalashtirish rejimiga o'tayotganligini bildiradi.

2026-yilgi dastlabki ijro va prognoz ko'rsatkichlari shuni ko'rsatadiki, davlat tomonidan hududiy budjetlarga berilgan moliyaviy erkinliklar hamda orttirib bajarilgan tushumlarni hududning o'zida qoldirish amaliyoti o'zining ijobiy natijasini bermokda. Dotatsiyada turgan tuman va shaharlar sonining yildan-yilga izchil kamayib borishi hududlarning bosqichma-bosqich o'zini o'zi moliyalashtirish rejimiga o'tayotganidan dalolat beradi.

Eslatib o'tilganidek, 2026-yilgi raqamlarning joriy davr prognozi va dastlabki ijro ma'lumotlari asosida olingani iqtisodiy jarayonlarni oldindan baholash, xatarlarni o'z vaqtida aniqlash hamda mahalliy budjetlarning daromad rejalarini aniq bajarish imkonini beradi. Bu esa hududiy rahbarlarning moliyaviy mas'uliyatini yanada oshiradi.

Umumiy qilib aytganda, ushbu dinamik ko'rsatkichlar O'zbekistonda hududiy moliya siyosatini isloh qilish, budjetlararo munosabatlarni takomillashtirish va hududlarning iqtisodiy mustaqilligini oshirish strategiyasi amalda o'zining yuksak samarasini berayotganini yaqqol tasdiqlaydi (2-jadval).

1 2026-yil ko'rsatkichlari joriy davr prognoz va dastlabki ijro ma'lumotlari asosida olingan

Hududlarda soliq bazasini kengaytirish va mahalliy byudjetlarni shakllantirish mexanizmlarining qiyosiy tahlili²

Mahalliy budjetlarning o'zini o'zi moliyaviy ta'minlashida prognozdan orttirib bajarilgan daromadlarni erkin tasarruf etish muhim rag'batlantiruvchi omil hisoblanadi. Tushumlarni taqsimlash mexanizmlarini yanada soddalashtirish va mahalliy hokimliklarning tashabbuskorligini qo'llab-quvvatlash hududiy moliyaviy boshqaruv samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Soliq tushumlarining ortiqcha qismini to'liq hududning o'zida qoldirish va ularni bevosita infratuzilma loyihalariga yo'naltirish amaliyotini kengaytirish hududiy moliyaviy barqarorlikni ta'minlaydi.

Yuqorida keltirilgan 2026–2030-yillarga mo'ljallangan istiqbolli prognoz jadvali hududlarda soliq bazasini kengaytirish va mahalliy budjetlarning moliyaviy barqarorligini ta'minlash bo'yicha istiqboldagi strategik maqsadlar va ularga erishish yo'llarini aniq raqamlar orqali ochib beradi. Jadvaldagi beshta ustuvor yo'nalishning chuqur tahlili quyidagilardan iborat:

Prognozlarga ko'ra, hududlarga o'zlashtiriladigan jami investitsiyalar hajmi 2026-yildagi 280,0 trillion so'mdan 2030-yilga kelib 450,0 trillion so'mga yetkazilishi rejalashtirilgan. Bu ko'rsatkichga erishishda har bir tuman va shahar uchun maxsus "investitsiya profillari"ni yaratish hamda xorijiy va mahalliy xususiy kapitalni rag'batlantirish mexanizmlari hal qiluvchi rol o'ynaydi. Investitsiyalar oqimining ortishi hududlarda yangi ishlab chiqarish quvvatlarini ishga tushirishning poydevori hisoblanadi.

Investitsiyalar va tadbirkorlik faolligining kengayishi hisobiga mahalliy budjetlarning o'z daromadlari hajmi 2026-yildagi 115,5 trillion so'mdan 2030-yilda 195,0 trillion so'mga yetishi kutilmoqda. Bu jarayonda yer va mol-mulk soliqlarini to'liq raqamlashtirish, shuningdek, iqtisodiy faoliyatning shaffofligini oshirish orqali soliq bazasining muttasil kengayishi ta'minlanadi.

Jadvaldagi muhim istiqbolli ko'rsatkichlardan biri dotatsiyadagi tumanlar sonini 2026-yildagi 15 tadan 2030-yilga borib **0 taga yetkazish**, ya'ni respublikadagi barcha tuman va shaharlarni to'liq o'zini o'zi moliyalashtiradigan mustaqil budjetga o'tkazishdir. Buning uchun prognozdan orttirib bajarilgan soliq tushumlarini to'liq hududning o'zida qoldirish amaliyoti rag'batlantiruvchi asosiy moliyaviy mexanizm sifatida xizmat qiladi.

2030-yilga kelib yangi rasmiy ish o'rinlari sonini 200 ming taga yetkazish maqsad qilingan. Kichik sanoat zonalari va klasterlar faoliyatini yanada kengaytirish, rasmiy bandlikni oshirish hamda ish haqi fondining shaffofligini ta'minlash mahalliy budjet daromadlarining eng barqaror qismi bo'lgan jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i (JShDS) tushumlarini barqaror ravishda oshiradi.

Soliq bazasini kengaytirishning texnologik asosi sifatida soliq, kadastr, bank va bojxona idoralari ma'lumotlar bazasini yagona raqamli platformaga to'liq birlashtirish darajasini 2030-yilga borib 100 foizga yetkazish ko'zda tutilgan. Bu esa ma'muriy jarayonlarni yanada soddalashtirib, inson omilini kamaytirgan holda barcha soliq turlarini to'liq qamrab olish imkonini beradi. Ushbu istiqbolli prognoz jadvali O'zbekistonda hududiy moliya tizimini isloh qilish va mahalliy budjetlarning mustaqilligini ta'minlash strategiyasi aniq hisob-kitoblar hamda bosqichma-bosqich mexanizmlarga asoslanganligini ko'rsatadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tahlillar natijasida hududlarda soliq bazasini kengaytirish mahalliy budjetlarning moliyaviy barqarorligini ta'minlashning muhim omili ekanligi aniqlandi. Investitsiyalar hajmining oshishi, yangi tadbirkorlik subyektlarining tashkil etilishi, rasmiy bandlikning kengayishi hamda soliq ma'murchiligining raqamlashtirilishi mahalliy budjet daromadlarining o'sishiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shu asosda hududlarga xorijiy va mahalliy investitsiyalarni faol jalb etish, soliq va kadastr ma'lumotlar bazalarini to'liq integratsiya qilish, rasmiy bandlikni kengaytirish, orttirib bajarilgan soliq tushumlarini hududlarning o'zida qoldirish hamda chekka hududlarda tadbirkorlikni rag'batlantirish mexanizmlarini yanada takomillashtirish maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2023.
2. O'zbekiston Respublikasining Soliq kodeksi. – Toshkent: Adolat, 2022. – O'zgartish va qo'shimchalar bilan.
3. Mirziyoyev Sh. M. *Yangi O'zbekiston strategiyasi*. – Toshkent: O'zbekiston NMIU, 2021. – 464 b.
4. Vahobov A. V., Malikov T. S. *Moliya: darslik*. – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2020. – 600 b.
5. Pardayev M. Q. *Hududiy iqtisodiyotni boshqarish va uning moliyaviy mexanizmlari*. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2022. – 312 b.
6. Musgrave R. A., Musgrave P. B. *Public Finance in Theory and Practice*. – New York: McGraw-Hill, 2017.
7. Stiglitz J. E. *Economics of the Public Sector*. – New York: W. W. Norton & Company, 2019.
8. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. *Rasmiy yillik hisobotlar va statistik to'plamlar*. – Toshkent, 2023–2025.
9. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi. *Rasmiy ma'lumotlar va tahliliy sharhlar*. – Toshkent, 2025–2026.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 6/2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
